

Η ΜΑΓΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ*

Αποκαλώ την Ελληνική Γλώσσα «μαγική», διότι έχει μια αυτόνομη, συνεχή και θριαμβευτική πορεία τεσσάρων χιλιετηρίδων, έχει το προνόμιο της διαπολιτισμικής καθολικότητας, αφού έχει επηρεάσει αποφασιστικά την ευρωπαϊκή σκέψη και διάνοηση, την ευρωπαϊκή γλώσσα και πολιτισμό και έχει βάλει τη σφραγίδα της στην παγκόσμια λογοτεχνία.

Είναι η ευέλικτη, η προσωδιακή γλώσσα με μοναδικό ρυθμό και μελωδία και σπάνια εκφραστική πυκνότητα. Διδάσκεται σε όλα σχεδόν τα μεγάλα πανεπιστήμια του κόσμου και κατέχει περίοπτη θέση σε κάθε βιβλιοθήκη. Είναι η γλώσσα στην οποία το σημαίνον, δηλ. η λέξη, και το σημαινόμενο, δηλ. αυτό που εκφράζει η λέξη, έχουν μεταξύ τους πρωτογενή σχέση (π.χ. ηθοποιός = ήθος-ποιώ, γεωμετρία = γη-μετρώ, τηλέφωνο = τηλεφωνή, ιστορικός = ιστορία-ικός, Δημοσθένης = σθένος - δήμος = δύναμη του δήμου).

Είναι η ιδανική και πλέον παραγωγική γλώσσα των ηλεκτρονικών υπολογιστών, διότι στο πεδίο αυτό επιτελεί γεωμετρικές απεικονίσεις και σχήματα παραστατικής, πράγμα το οποίο αδυνατούν να επιτύχουν άλλες.

Είναι η «αιωνίως ομιλούσα φωνή» από την οποία έχουν εκπηγάσει τα πλέον σοφά και διαχρονικά αποφθέγματα και έχουν εκφραστεί αιώνιες αξίες: **Νους υγιής εν σώματι υγιεί, μηδέν άγαν, αίεν αριστεύειν και υπείροχον έμμεναι άλλων** κ.λπ.. Είναι η γλώσσα για την οποία έχουν γραφτεί διθύραμβοι από εξέχουσες προσωπικότητες όλης της οικουμένης είναι, τέλος, η γλώσσα για την οποία οι Ισπανοί ευρωβουλευτές είπαν ότι το να μιλά κανείς για Ενωμένη Ευρώπη, χωρίς την Ελληνική ως επίσημη γλώσσα της, είναι σαν να μιλάμε σε έναν τυφλό για χρώματα.

Στο παρόν άρθρο θα αποδώσω ιδιαίτερη βαρύτητα στην ιδιωματική γλώσσα και ειδικότερα στις ιδιωματικές φράσεις για τις οποίες ο Νίκος Σαραντάκος γράφει: «Οι ιδιωματικές φράσεις είναι ένα ελκυστικό κομμάτι της Ελλη-

* Αφιερωμένο στον Παναγιώτη Κοντό, τον εκλεκτό συνάδελφο, που έχει αφιερώσει τη ζωή του στην επιστήμη και στην επίλυση των προβλημάτων του Πανεπιστημίου και των συναδέλφων του.

νικής και κάθε άλλης γλώσσας· δίνουν χρώμα και πλούτο στη γλώσσα, επιτρέπουν να εκφραστούν λεπτές αποχρώσεις, ενώ συχνά ακόμα και η ιστορία της γέννησής τους είναι γοητευτικά ενδιαφέροντα.

Οι ιδιωματικές φράσεις μεταφέρουν διαχρονικά την παράδοση, την ιστορία, τον πολιτισμό, την θρησκεία, το ήθος και τα βιώματα των Ελλήνων. Έτσι λοιπόν, όταν ο λόγος για τον οποίο δύο άνθρωποι διαφωνούν ή φιλονικούν είναι «περί όνου σκιάς», δηλαδή για κάτι ασήμαντο· η φράση αυτή αναπλάθει στο μυαλό μας την εικόνα του Αθηναίου και του Μεγαρέα οι οποίοι, διεκδικώντας τη σκιά του συμπαθέστατου ζώου για να προστατευθούν από την καυτή ζέστη, προσέφυγαν στη δικαιοσύνη προκειμένου να αποφανθεί αν η σκιά ανήκει στον Αθηναίο ιδιοκτήτη ή στο Μεγαρέα ενοικιαστή.

Στον Αίσωπο παραπέμπει και η λόγια φράση «όμφακες εισί», δηλαδή «είναι αγουρίδες», ή, λαϊκότερα, «όσα δεν φτάνει η αλεπού τα κάνει κρεμαστάρια». Η φράση αυτή χρησιμοποιείται όταν κάποιος προσποιείται ότι περιφρονεί ή απαξιοί κάτι, προκειμένου να μην παραδεχθεί ότι αδυνατεί να το πραγματοποιήσει, να το πετύχει ή να το κατακτήσει.

Στο κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο (κεφ. 26, στ. 38-46), ο Ιησούς βρίσκεται με τους μαθητές του στον κήπο της Γεσθημανής, λίγο πριν τον συλλάβουν οι Φαρισαίοι:

**Παρελθέτω απ'εμού το ποτήριον τούτο / το μεν πνεύμα πρόθυμον,
η δε σάρξ ασθενής / ιδού ήγγικεν η ώρα**

*Τότε λέγει αυτοίς. Περίλυπός εστί η ψυχή μου έως θανάτου. μείνατε ώδε και γρηγορείτε μετ' εμού. και παρελθών μικρόν έπεσεν επί πρόσωπον αυτού προσευχόμενος και λέγων. Πάτερ μου, ει δυνατόν εστί, **παρελθέτω απ'εμού το ποτήριον τούτο.** πλην ουχ ως εγώ θέλω, αλλ' ως συ. Και έρχεται προς τους μαθητάς και ευρίσκει αυτούς καθεύδοντας, και λέγει τω Πέτρω. ούτως ουκ ισχύσατε μιαν ώραν γρηγορήσαι μετ' εμού; γρηγορείτε και προσεύχεσθε, ίνα μη εισέλθετε εις πειρασμόν. **το μεν πνεύμα πρόθυμον, η δε σάρξ ασθενής** ... τότε έρχεται προς τους μαθητάς και λέγει αυτοίς. **ιδού ήγγικεν η ώρα** και ο Υιός του ανθρώπου παραδίδοται εις χείρας αμαρτωλών. εγείρεσθε άγωμεν. **ιδού ήγγικεν ο** παραδιδούς με.*

Στο παραπάνω κείμενο διακρίνουμε τρεις ιδιωματικές φράσεις τις οποίες χρησιμοποιούμε και σήμερα. Η πρώτη **παρελθέτω/απελθέτω απ' εμού το ποτήριον τούτο**, χρησιμοποιείται όταν κάποιος δεν θέλει να κάνει κάτι που του ανατίθεται ή που υποχρεώνεται να κάνει, επειδή του είναι πολύ δυσάρεστο ή τον κουράζει ή τον απωθεί. Η δεύτερη, **το μεν πνεύμα πρόθυμον, η δε σάρξ ασθενής**, χρησιμοποιείται για τον άνθρωπο που επιθυμεί να πράξει κάτι, εμποδίζεται όμως από σωματική αδυναμία, για κάποιον που θέλει αλλά δεν μπορεί. Η τρίτη φράση **ήγγικεν η ώρα**, σημαίνει ότι «έφτασε η στιγμή» της σύλληψης. Ας σημειωθεί ότι η

πρώτη φράση εκφράζει την άσχημη ψυχολογία του Ιησού και η δεύτερη τη φυσική αδυναμία του Πέτρου να μείνει άγρυπνος δίπλα στο Χριστό. Όπως άλλωστε ο Κλέων (Θουκ. Γ' βιβλίο, 38) θέλοντας να καυτηριάσει τη στάση των Αθηναίων είπε «ειώθατε θεαταί μεν των λόγων γίγνεσθαι, ακροαταί δε των έργων». Με άλλα λόγια χρησιμοποίησε ένα δηκτικό οξύμωρο σχήμα λόγου, μια σύντομη, κομψή και περιεκτική φράση η οποία εμπεριέχει έντονη αποδοκιμασία και σαρκαστική ειρωνεία. Η παραπάνω ρήση έχει απόλυτη ισχύ στους πολιτικούς οι οποίοι υποσχονται αλλά δεν πράττουν και εμείς γινόμαστε θεατές λόγων και ακροατές έργων.

Όταν λέμε ότι κάποιος «τρώνει τον περιδρόμο» (= τρώει μεγάλη ποσότητα φαγητού - περιδρομαάζει) μεταφερόμαστε στην εποχή που οι κληρικοί έδιναν συμβουλές στους αγρότες για να επιτύχουν πλούσια και διαλεχτή σοδειά, και οι τελευταίοι, κάνοντας πράξη τη φράση «η χάρη θέλει αντίχαρη» (= το καλό, η βοήθεια ή η ευεργεσία κάποιου πρέπει να ανταποδίδεται), τους πήγαιναν πεσκέσι τα καλύτερα προϊόντα τους, τα εναπόθεταν στον περιδρόμο της εκκλησίας και οι ιερωμένοι τα περιποιούντουσαν δεόντως.

Όταν κάποιος «τρώνει ξύλο μετά μουσικής» (= τον δέρνουν ανελέητα) δημιουργείται μια επώδυνη εικόνα που αρχίζει ίσως από τον Αλή Πασά, και υιοθετείται από κάποιες οργανώσεις ή κάποιους αστυνομικούς οι οποίοι την ώρα των βασανιστηρίων χρησιμοποιούσαν τύμπανα ή κάποια πνευστά όργανα για να μην ακούγονται οι κραυγές των θυμάτων.

Όπως διαπιστώνεται από τα προηγούμενα παραδείγματα, οι ιδιωματικές φράσεις ζωγραφίζουν ή αναπαριστούν έντονες εικόνες στο μυαλό του αναγνώστη/ακροατή, διεγείρουν τις αισθήσεις του και τον υποβοηθούν να κατανοήσει την πρόθεση και το μήνυμα του χρήστη αυτής της μεταφορικής γλώσσας.

Άκρα του τάφου σιωπή στον κάμπο βασιλεύει λαλεί πουλί παίρνει σπυρί κι η μάνα το ζηλεύει

Αυτό το δίστιχο προέρχεται από το έργο του Διονυσίου Σολωμού με τον οξύμωρο τίτλο *Ελεύθεροι Πολιορκημένοι*. Περιγράφει το πολιορκημένο και πεινασμένο Μεσολόγγι και ένα πουλί (μάνα) που πετάει πάνω από τα τείχη και κουβαλάει ένα σπυρί για να ταΐσει τα νεογνά του. Η πολιορκημένη Ελληνίδα μάνα ζηλεύει, επειδή αδυνατεί να βρει λίγη τροφή για το δικό της παιδί. Αυτή η συνταρακτική σκηνή συναρπάζει την ψυχή μας και μας πλημμυρίζει με ανάμεικτα συναισθήματα συγκίνησης, πόνου, θαυμασμού και υπερηφάνειας.

Οι ιδιωματικές φράσεις έχουν τη δυνατότητα να περιγράφουν με πληρότητα το κλίμα, το πνεύμα και την ατμόσφαιρα μιας επικοινωνιακής κατάστασης και να προσδιορίζουν την ψυχολογία, το ρόλο και τη σχέση των εμπλεκομένων σε αυτή. Στις εκλογές του Απριλίου του 1895 στην περιοχή Μεσολογγίου, περιφέρεια του Τρικούπη, εξελέγη ως βουλευτής ο άγνωστος Μιλτιάδης Γουλμής με αποτέλεσμα να μείνει ο Τρικούπης εκτός νυμφώνος και να αποκλειστεί. Τότε ο

σπουδαίος αυτός Έλληνας πολιτικός είπε τη φράση «ανθ' ημών Γουλιμής» για να τονίσει ότι η εκλογή του συγκεκριμένου προσώπου είναι σαφέστατα λανθασμένη και αδικεί τον καλύτερο. Έκτοτε, η φράση χρησιμοποιείται για να δηλωθεί η έντονη αντίθεση σε μια άστοχη, άδικη και αναξιοκρατική πράξη. Λαϊκότερα, η παραπάνω έννοια θα μπορούσε να αποδοθεί με τη φράση «αν πεθάνω από συνάχι, η πανούκλα μούντζες να' χει» που χρησιμοποιείται για κάποιον που καταβάλλεται από μηδαμινό ή ανάξιο αντίπαλο.

Ας πάρουμε μια φράση από την καθημερινότητα. Π.χ. Ο Γιάννης δούλευε στο εργοστάσιο Α, αλλά «τα βρόντηξε κάτω / χάμω» κι έφυγε. Η φράση αυτή σημαίνει ότι εγκατέλειψε μια προσπάθεια, διέκοψε την επαγγελματική του συνεργασία, επειδή, πιθανότατα απογοητεύθηκε, απηύδησε, εξοργίστηκε με τις δυσμενείς συνθήκες εργασίας ή με την κακή συμπεριφορά του εργοδότη ή και με τα δύο.

Επίσης, η φράση «ζεσταίνω φίδι στον κόρφο μου» μεταφέρει μια εφιαλτική και αποκρουστική εικόνα για να δείξει ότι βοηθάω ή προστατεύω άνθρωπο που θα φανεί αγνώμων και εχθρικός μαζί μου. Συνώνυμη είναι η φράση «θρέψε λύκο το χεμώνα να σε φάει το καλοκαίρι».

Η εκφραστική δύναμη των ιδιωματικών φράσεων έχει άμεση διεισδυτικότητα και δραστικότητα στο θυμικό, στην ψυχή, στα συναισθήματα του ανθρώπου, με αποτέλεσμα να προκαλούν όχι μόνο αίσθηση και εντυπωσιασμό αλλά να ασκούν σημαντική επίδραση στις προθέσεις, στις σκέψεις και ίσως στις αποφάσεις του αποδέκτη.

Στο δικαστήριο εκδικάζονται δυο υποθέσεις, για παραβίαση του Κ.Ο.Κ. και πρόκληση τροχαίου ατυχήματος η μία και για διατάραξη κοινής ησυχίας η άλλη. Στην πρώτη περίπτωση και σε ερώτηση του προέδρου αν ο κατηγορούμενος οδηγός είχε παραβιάσει τον κόκκινο σηματοδότη, ο πρώτος μάρτυρας είπε: «Κύριε Πρόεδρε, νομίζω ότι πέρασε με κόκκινο», ο δεύτερος όμως απάντησε emphaticά λέγοντας: «Με κόκκινο κύριε Πρόεδρε, με κατακόκκινο». Όταν ρώτησε ο Πρόεδρος: «Είστε σίγουρος κύριε μάρτυς;», εκείνος απάντησε: «Βάζω το χέρι μου στη φωτιά, κύριε Πρόεδρε». Στη δεύτερη περίπτωση, όταν ο πρόεδρος θέλησε να διαπιστώσει αν η μουσική ήταν δυνατή, ο πρώτος μάρτυρας είπε: «Ναι, κύριε Πρόεδρε, ήταν πολύ δυνατή η μουσική», ο δεύτερος όμως φάνηκε πειστικότερος χρησιμοποιώντας δυο συνώνυμες ιδιωματικές φράσεις: «Η μουσική ήταν στη διαπασών», «Ξυπνούσε και τους πεθαμένους, κύριε Πρόεδρε».

Η σημαντική επίδραση την οποία ασκούν οι ιδιωματικές φράσεις στον αποδέκτη οφείλεται και στο γεγονός ότι το εκλεπτόμενο μήνυμα συνοδεύεται από χιούμορ, ειρωνεία και κριτική διάθεση. Στην περίπτωση αυτή ο πλούτος της Ελληνικής γλώσσας παίζει καθοριστικό ρόλο, διότι εξοπλίζει το χρήστη σε τέτοιο βαθμό ώστε να ακριβολογεί σε κάθε περίπτωση. Για να γίνει κατανοητή η παραπάνω άποψη θα αναφέρω τρεις περιπτώσεις εννοιών συνοδευόμενες από συνώνυμες φράσεις.

A. ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ

1. Των οικιών υμών επιμπραμένων υμείς άδετε (λογ.)
2. Ωμίλουν εις ώτα μη ακουόντων (αρχ.)
3. Στου κουφού την πόρτα, όσο θέλεις βρόντα (λαϊκ.)
4. Αφήσαμε το γάμο, να πάμε για πουρνάρια (λαϊκ.)
5. Η αλεπού είχ' εργατια κι αυτή ακριδολόγαγε/κι εκείνη ξενοθέριζε (λαϊκ.)

B. ΣΥΝΗΘΕΙΑ

1. Πρώτα βγαίνει η ψυχή και μετά το χούι
2. Ό,τι αποχτάς στο σπάργανο, στο σάβανο τ' αφήνεις
3. Ο χωριάτης κι αν πλουτίσει, το τσαρούχι δε θ' αφήσει
4. Όποιος νιομάθει, δεν γερονταφήνει / όποιος κοπελομάθει, γέρος δεν θα ξεχάσει
5. Ο λύκος κι αν εγέρασε, κι άλλαξε το μαλλί του ούτε τη γνώμη άλλαξε, μή-
τε την κεφαλή του

Γ. ΑΠΛΗΣΤΙΑ

1. Βγάζει κι από τη μύγα ξίγκι
2. Παίρνει τη μερίδα του λέοντος
3. Τρώει με δέκα μασέλες
4. Καλόμαθε η γριά στα σύκα, θα φάει και τα συκόφυλλα / εκαλόμαθεν η
γριά στα σύκα κι ήθελέν τα μέρα-νύχτα / έμαθ' η γριά στα σύκα και ξε-
γλυκαμό δεν είχε / γλυκάθηκεν η γριά στα σύκα, κι εμπαινόβγαινε κι εξή-
τα
5. Και τα μονά δικά του και τα διπλά δικά του / μονά-ζυγά δικά του / μονά-
ζυγά όλα δικά του / τα θέλει όλα δικά του / και τούτο να μου δίνει, κι ε-
κείνο να στο παίρνω, κι αυτό να μου χαρίζεις.

Η πενία λόγου, η λεξιπενία παράγει φτωχή έκφραση, οδηγεί στην αδυναμία συγκρότησης ολοκληρωμένης σκέψης, ενίοτε δε γίνεται αιτία προβληματικής επικοινωνίας, παρερμηνείας ή παρανόησης καταστάσεων οι οποίες έγιναν αιτία να δημιουργηθούν φράσεις όπως π.χ. «παίρνω κάτι στραβά / ανάποδα», «δε βγά-
ζω / βρισκω άκρη», «τα μυαλά σου και μια λύρα», «άλλα λόγια ν' αγαπιόμαστε», «από την πόλη έρχομαι και στην κορφή κανέλα», «μαζί μιλάμε και χώρια κατα-
λαβαίνουμε / καταλαβαινόμαστε», «άλλα λέει η θεία μου κι' άλλα ακούν τ' αφτιά μου».

Η χρήση ενός περιορισμένου λεξιλογίου μιας αποστειρωμένης και υποβαθμισμένης γλώσσας δεν χρεώνει μόνο τον απλό πολίτη αλλά και πολλά δημο-
σία πρόσωπα που βρίσκονται διαρκώς στο προσκήνιο. Ο ευτελισμός και η πολύ-
μορφη κακοποίηση της Ελληνικής Γλώσσας που παρατηρείται στα Μ.Μ.Ε. έχουν
πάρει σοβαρές διαστάσεις και η χρήση ξενικών λέξεων και φράσεων δίνει και
παίρνει.

Είναι εξοργιστικό να ακούει κανείς σημαντικότερο πολιτειακό παράγο-
ντα να μιλά για κάποιο **έργο μακέτο!!!** Και να διαμαρτύρεται για κάποια σχόλια

εις βάρος του λέγοντας **άκουσα στο ραδιόφωνο του SKY κάποια προσβλητικά και υβριστικά spot!!!** Δεν θα αναφερθώ στα αμέτρητα γραμματικά, συντακτικά και υφολογικά λάθη επωνύμων κατά τη χρήση της απλής γλώσσας αλλά θα περιοριστώ στη χρήση της ιδιωματικής γλώσσας.

Σε κάποιο τηλεοπτικό σταθμό συζητούν για το βίο και την πολιτεία του αρχιμανδρίτη Γιοσάκη καθώς επίσης και για την εμπλοκή δημοσίων προσώπων στο παραδικαστικό κύκλωμα. Παριστάμενος βουλευτής λέγει: «Κύριοι, **το μαχαίρι έχει φτάσει στο κόκκαλο** και θα πρέπει να γίνουν κάποια βήματα». Προφανώς ο εν λόγω κύριος δεν μπόρεσε να χρησιμοποιήσει τη σωστή φράση, **ο κόμπος έχει φτάσει στο χτένι** (= η κατάσταση έχει φτάσει στο απροχώρητο) που προφανέστατα εννοούσε.

Κάποιος γνωστός νομάρχης σχολιάζοντας το αλαλούμ των δηλώσεων βουλευτών της Νέας Δημοκρατίας για τον εορτασμό της Πρωτομαγιάς το 2005 είπε: «ο κύριος Καραμανλής πρέπει **να σφίξει τα ζωνάρια** μερικών στελεχών του». Στην πραγματικότητα, πρόθεσή του ήταν να πεί, **να σφίξει τα λουριά** (= να ελέγξει πιο αυστηρά τη συμπεριφορά, τις δραστηριότητες των στελεχών του), διότι η φράση **σφίγω το ζωνάρι** σημαίνει περιορίζω τα έξοδά μου, καταναλώνω λιγότερα λόγω οικονομικής στενότητας.

Θα ήμουν μεροληπτικός αν παρέλειπα να πλέξω το εγκώμιο των καλών και ευσυνείδητων δημοσιογράφων, οι οποίοι τιμούν το λειτούργημα τους και σέβονται το κοινό. Σίγουρα, όλοι αισθανόμαστε ικανοποίηση και αγαλλίαση, όταν παρακολουθούμε πρόσωπα τα οποία ζυγίζουν τα λόγια τους και εκφέρουν σωστό, μεστό και ποιοτικό λόγο, συχνά δε διανθιζόμενο με ιδιωματικές φράσεις και διάφορα σχήματα λογού.

Προ καιρού, εκφωνήτρια κρατικού τηλεοπτικού σταθμού περιέγραφε τη γνωστή διαμάχη στους κόλπους της εκκλησίας, λέγοντας ότι οι σχέσεις των δυο αντιμαχόμενων πλευρών βρίσκονται «στη κόψη του ξυραφιού» (= σε κρίσιμο, σε οριακό σημείο) και ο κ. Μητσοτάκης με τις δηλώσεις του «έριξε λάδι στη φωτιά» (= αναζωπύρωσε, όξυνε την ένταση).

Ο Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, με αφορμή τους ανελέητους βομβαρδισμούς στην πρώην Γιουγκοσλαβία και τη μεροληπτική κάλυψη των γεγονότων είχε πει: «Η υποκριτική Δύση δείχνει μόνο τους πρόσφυγες και όχι τα πεδία των βομβαρδισμών» και συνέχισε «πρέπει να λέμε τα σύκα - σύκα και τη σκάφη - σκάφη» (= πρέπει να λέμε την αλήθεια, να λέμε τα πράγματα με τ' όνομά τους).

Προ ολίγων ημερών, ο Αρχιεπίσκοπος, απευθυνόμενος σε νεαρό διάκονο κατά την τελετή της χειροτονίας του, είπε: «Παιδί μου, ο δρόμος που αποφάσισες να ακολουθήσεις δεν είναι στρωμένος με ροδοπέταλα» (= έχει πολλές δυσκολίες, δεν είναι εύκολος, άνετος και ωραίος).

Στο βραδινό δελτίο ειδήσεων του ALPHA παρεμβαίνει ο δημοσιογράφος Πέτρος Καρασιώτης και περιγράφει το πάθημα κάποιων κυριών. Συγκεκριμένα, αυτές οι κυρίες πήγαιναν σε κομμωτήριο της Γλυφάδας, αλλά σε κάποια στιγμή

την ώρα του κουρέματος η κομμώτρια αφαιρούσε την τραπεζική τους κάρτα και έκανε αναλήψεις εκατομμυρίων. Ο Ν. Χατζηνικολάου, εκφωνητής των ειδήσεων, σχολιάζοντας το περιστατικό είπε χαριτολογώντας: «Δηλαδή, Πέτρο, οι κυρίες πήγαν για μαλλί και βγήκαν κουρεμένες». Αυτός ο χειρισμός του λόγου προσελκύει, τέρπει και διδάσκει τον ακροατή/τηλεθεαστή.

Πρέπει να γίνει συνείδηση ότι ο πολιτικός, ο δημοσιογράφος και κάθε δημόσιο πρόσωπο επηρεάζει τους νέους - και όχι μόνον - περισσότερο απ' ό,τι ο δάσκαλος την τάξη, γι' αυτό πρέπει να είναι συνετοί και προσεκτικοί στην εκφορά του λόγου.

Η σαφήνεια και η οικονομία του λόγου, καθώς επίσης η ακριβολογία την κατάλληλη στιγμή, στον κατάλληλο γλωσσικό περίγυρο είναι κεφαλαιώδους σημασίας, είναι το άλφα και το ωμέγα στη σωστή και ιδεώδη επικοινωνία. Σε κάθε περίπτωση, η σωστή χρήση της ιδιωματικής γλώσσας παίζει σημαντικό ρόλο στην ποιοτική χρήση του προφορικού και γραπτού λόγου.